

“Şərəfli ömür yaşamışam”

Xalq artisti Azər Rzayev yaddaşlarda peşəkar kimi gördüyü vacib işlərlə yaşayacaq

Xalq artisti Azər Rzayev çoxdan idi ki səhhəti ilə əlləşirdi. Görkəmli bəstəkar ev şəraitində müalicə olunurdu. Bir neçə dəfə evinə telefon açıb hal-əhval tutmuş, ona baş çəkmək, müsahibə götürmək istədiyimi demişdim. Hər dəfə də: “Xəstəyəm, arada yenə zəng vur, özümü yaxşı hiss et-səm, görüşərik”- söyləyirdi. Bir gün çətinliklə də olsa onunla görüşməyə razılıq ala bildim. 85 yaşını qeyd etməmişdən xeyli əvvəl...

Uzun illərin xəstəliyi sənətkarı çox üz-müşdü. Ancaq işləmək həvəsindən, həyat eşqindən heç nə azalmamışdı. Stolunun üstü yarımçıq notlarla, köhnə əsərlərlə dolu idi. “Əlim artıq qələm tutmur”- desə də, ömrü boyu işləməyə alışan bəstəkar xəstəliyə təslim olmaq istəmirdi. Yazırdı, pozurdu...

Rəssamlar İttifaqının binasında yerləşən mənzilinin divarlarını özünün, atası - rejissor Hüseyn Rzayevin və anası - Xalq artisti Həqiqət Rzayevanın şəkilləri bəzəyirdi. Elə söhbətə də uşaqlıqından başlayır, valideynləri ilə bağlı xatirələrindən, sənət yolunun başlanğıcından, onu musiqi aləmində ucaldan zəhmətli illərindən danışır.

Azər Rzayev musiqi tariximizin zənginləşməsində böyük rol oynayan şəxsiyyətlərdəndir. Bəstəkarın yaradıcılığında əsas yeri instrumental musiqi janrları tutur. O, violon ilə simfonik orkestr üçün üç konsertin, violon, viola və simfonik orkestr üçün ikili konsertin, altı poemanın, o cümlədən “Həyat vurğunu”, “Nəsimi”, “Atamın xatirəsinə” poemalarının, “Bakı-90” simfoniyasının, violon ilə orkestr üçün “Fədai-Vətən”, violonçel və simfonik orkestr üçün “Poema-konsert”in, tar və simfonik orkestr üçün “Meditasiya-Qaytağı”, fortepiano ilə simfonik orkestr üçün konsertin, habelə “Hacı Kərimin Aya səyahəti” adlı bir operettanın, çoxlu sayda kamera-instrumental əsərlərin, tamaşalara yazılmış musiqilərin müəllifi kimi tanınırdı. Həmçinin A.Rzayev uzun illər peşəkar musiqiçi, təcürbəli pedaqoq, Bakı Musiqi Akademiyasının professoru, simli alətlər kafedrasının müdiri kimi fəaliyyət göstərərək gənc musiqiçi kadrların hazırlanması üçün yorulmadan çalışmışdı.

A.Rzayev 1954-cü ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü, 1957-ci ildən 1990-cı ilədək Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü olub, habelə bu təşkilatın Kamera musiqisi bölməsinə rəhbərlik edib. A.Rzayev 15 ildən artıq bir dövrdə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının direktoru kimi çalışıb. O, həmçinin müxtəlif respublika və beynəlxalq ifaçılıq müsabiqələrində münisflər heyətinin üzvü kimi fəal iştirak edib. A.Rzayev “Musiqi aləmində” silsilə televiziya və “Opera səhnəmizin ustaları” silsilə radio verilişlərinin müəllifi və aparıcısı, dövrü mətbuatda məqalələr müəllifi kimi də tanınıb.

HANI YENİ ƏSƏRLƏR?

Bəstəkar ömür yolunu vərəqləyəndə gözləri yol çəkir, kövrəlirdi. Uzaqda qalan gəncliyindən, illərin ona bəxş etdiyi qocalıqdan aram-aram danışır: “80-i çoxdan keçmişəm. Bu yaş mənim üçün qocalıq deməkdir. Ancaq bu yaşma qədər nəyi bacarmışamsa, onu etmişəm. İndi isə xəstə-

təyəm. Xəstəliyim də elədir ki, məni işləməyə qoymurlar. Əsər yazı, əlimə qələm ala bilmirəm. Heç indi əməkhaqqı cədvəlini də imzalaya bilmirəm. Ona görə mənim üçün çətindir. Yaşım məni hər yerdən üzüb. Çoxdandır xəstə yatıram. Yaşamaq indi mənim üçün çox çətinidir”.

“Hər halda bu yaşa qədər şərəfli ömür sürmüşünüz”- sözlərini eşidincə elə bil canlanmışdı: “Bəli, şərəfli ömür yaşamışam. Azərbaycan musiqisinin inkişafı üçün çox işlər görmüşəm. Həmişə yüksək vəzifələrdə işləmişəm. 1957-ci ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında əvvəlcə kamera ansambli üzrə müəllim, baş müəllim və nəhayət, professor kimi fəaliyyətdə olmuşam. Televiziya və Radio Komitəsində səs rejissoru, Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında bədii rəhbər, 15 il Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının direktoru kimi çalışmışam. Hazırda Bakı Musiqi Akademiyasının kafedra müdiri və professoruyam. Baxmayaraq ki, mənim əvəzimə işləyirlər, ancaq oradan getməyə qoymurlar. Akademiyanın rektoru Fərhad Bədəlbəyli tələbəm olduğu üçün deyir ki, biz hamımız sənin əvəzinə işləyəcəyik,

ni qəbul etmirdi: “Bu gün simfonik musiqiyə əhəmiyyət verən yoxdur. Televizora baxmaq olmur. Səhərdən axşama qədər əyləncəli verilişlər, şou proqramlar efiri başına götürüb. Mən 35 ilə yaxın televiziya ilə çıxışlar etmişəm. Tamaşaçıları musiqimizin sirlərindən danışmışam. Hər çıxışma verilən pul maaşımdan çox idi. İndi peşəkarlıq azalıb. İşləyən yoxdur. Əvvəllər hamı əsər yazırdı. Məsələn, deyirdilər ki, Azər Rzayev filan əsər üzərində işləyir. İndi isə belə xəbərləri eşitmirik. Mən yaradıcılıq fəaliyyətimdə Beynəlxalq və Ümumittifaq müsabiqələr laureatı və diplomantı, Azərbaycan gənclərinin I və II festivallarında həm bəstəkar, həm də ifaçı kimi laureat adlarına layiq görülmüşəm. Bəstəkarlar arasında laureat adını alan yoxdur. Mən skripka üçün konsertlər yazmışam. Həmin konsertləri Bakı Musiqi Akademiyasında Niyazinin dirijorluğu və simfonik orkestrin müşayiəti ilə ifa etmişəm. Partiturasına görə sovet bəstəkarları içərisində mənə 3-cü yer verildi. Bu uğurların hamısını gərgin zəhmətimlə qazanmışam. İndi isə vəziyyət tamam başqadır. İndi oxuyanların sayı çoxalıb. Özü də pis səviyyədə oxuyurlar. Düzdür, yaxşı muğam ifaçılarımız da

Azər Rzayev musiqi tariximizin zənginləşməsində böyük rol oynayan şəxsiyyətlərdəndir. Bəstəkarın yaradıcılığında əsas yeri instrumental musiqi janrları tutur. O, violon ilə simfonik orkestr üçün üç konsertin, violon, viola və simfonik orkestr üçün ikili konsertin, altı poemanın, o cümlədən “Həyat vurğunu”, “Nəsimi”, “Atamın xatirəsinə” poemalarının, “Bakı-90” simfoniyasının, violon ilə orkestr üçün “Fədai-Vətən”, violonçel və simfonik orkestr üçün “Poema-konsert”in, tar və simfonik orkestr üçün “Meditasiya-Qaytağı”, fortepiano ilə simfonik orkestr üçün konsertin, habelə “Hacı Kərimin Aya səyahəti” adlı bir operettanın, çoxlu sayda kamera-instrumental əsərlərin, tamaşalara yazılmış musiqilərin müəllifi kimi tanınırdı.

amma sənə azad etməyəcəyik. Bu mənim yaradıcılığma, fəaliyyətimə olan çox böyük hörmətdir. İndiyə qədər 300-dən artıq tələbəm olub. O cümlədən Filarmoniyanın direktoru Murad Adıgözelzadə, Bəstəkarlar İttifaqının sədri Firəngiz Əlizadə, Opera və Balet Teatrının direktoru Akif Məlikov, Radio və Televiziya Simfonik Orkestrinin bədii rəhbəri Azad Əliyev mənim tələbələrim olub. Tələbələrim arasında xarici ölkələrdə işləyənlər də çoxdur. Onların xoş sorğunu eşidib sevinirəm”.

Hazırda simfonik musiqiyə olan münasibət bəstəkarı narahat edirdi. Ciddi musiqinin bir qədər kölgədə qalmasını, dəyişən zamanın axarında zövqlərin də dəyişməsi-

var. Ancaq indi hər yerindən duran oxuyan olub”.

Görkəmli bəstəkar uzun illər rəhbərlik etdiyi Opera Teatrının səhnəsində oynanan tamaşaların səviyyəsindən də razı deyildi. “Hanı yeni əsərlər?”- deyər narahatlıq ifadə edən səsi indi də qulağımdadır: “Opera Teatrının direktoru Akif Məlikov mənim tələbəm olub. Mən işlədiyim vaxt həftədə 7 opera və balet oynanırdı. Amma indi bəzən aylarla səhnədə heç nə oynanılmaz. Oynanılanda da eyni tamaşalar - “Leyli və Məcnun”, “Aşıq Qərib”, “Şah İsmayıl” və başqa operalardır. İnsanlara yenilik təqdim olunmur. Ümumiyyətlə, yeni əsərlər az yazılır. Mən 2000-ci ildən başla-

yaraq yeni bir əsər yazmamışam”. Bəstəkar danışdı ki, Mərkəzi Komitənin qərarı ilə hər il Opera Teatrında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri səhnələşdirilməli idi. O dövrdə səhnədə çoxlu yeni əsərlər oynanırdı. Zakir Bağirovun “Aygün”, Şəfiqə Axundovanın “Gəlin qayası”, Aqşin Əlizadənin “Babək”, Fikrət Əmirovun “Min bir gecə”, Nəriman Məmmədovun “Humay” və b. opera və baletlər tamaşaçıların zövqünü oxşayırdı: “İndi kimin əsəri qoyulur, hanı yeni əsərlər?”- deyər bəstəkar narahatlığını ifadə edirdi.

“UŞAQ SİMFONİK ORKESTRİ”

A.Rzayevin 1997-ci ildə Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbi nəzdində yaratdığı “Uşaq simfonik orkestri” ona çox doğma idi. Gənc ifaçılarda musiqiyə sevgi, maraq aşılanması onu yaşadırdı. Dünyanın cəmi 3-4 ölkəsində mövcud olan uşaq orkestrinin Azərbaycanda yaradılma-sını böyük hadisə kimi dəyərləndirirdi: “Hələ 1960-cı illərdə ölkəmizdə uşaq orkestri yaratmaq is-təsələr də, bu arzunu gerçəkləş-dirə bilməmişdilər. Sonradan Bülbül adına musiqi məktəbinin şa-girdləri ilə Konservatoriyanın tələbələrindən ibarət simfonik orkestr yaratmaq səyləri də olmuşdu. Ancaq bu arzu da baş tutmamışdı. Bir gün mənə Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbinə dəvət etdilər. Mənə orkestri yaratmaq haqqında təklif olunanda xeyli düşündüm. Keçmişə yadıma salıb bildirdim ki, vaxtı ilə adlı-sanlı adamlar bu işin öhdəsindən gələ bilməyiblər. Ona görə də vaxtının olmadığını söyləyib razılıq vermək istəmədim. Ancaq mən Bülbül məktəbində dərs aldığım və ilk iş yerim də bu məktəb olduğu üçün ora mənə çox doğmadır. Ona görə də razılaşmalı oldum. Məktəbdə istedadlı uşaqları bir yere yığıb məşqlərə başladım. 1997-ci il martın 4-də Konservatoriyanın zalında orkestrin təqdimat mərasimi keçirildi. Dünyanın hər yerindən həmin orkestrin ifasına qulaq asmağa gəldilər. İndi Dövlət Simfonik Orkestrində, Kamera Orkestrində, Radio və Televiziyanın, eləcə də Opera Teatrının Simfonik Orkestrinə nəzər salanda orada hazırladığım uşaqları görüb sevinirəm. Biz Konservatoriyada təhsil alan vaxtlarda heç bir tələbənin işləməyə ixtiyarı yox idi. Yalnız dərs oxumaq lazım idi. İndi isə yaşamaq çətin olduğundan bütün tələbələr işləyir. Həmin orkestri yaratdığımıza görə mənə diploma layiq görülmüşəm. Ancaq xəstəliyimə görə onlarla daha işləyə bilmədim. 2005-ci ildə yenidən simfonik orkestri yaradıb Teymur Göyçayevi ona rəhbər təyin etdilər. Daha onlara demədim ki, bu orkestri ilk dəfə mən təşkil etmişəm. Üstündən 8 il keçəndən sonra siz onu ilk adı ilə təqdim edirsiniz”.

Böyük bəstəkar musiqi sahəsindəki xidmətlərinə görə layiq görüldüyü təltiflərdən, əməyinə verilən qiymətdən məmnun idi: “70 yaşım olanda ümummilli lider Heydər Əliyev məni təbrik etdi və “Şöhrət” ordeninə layiq gördü. Həmçinin mənə Prezident təqaüdü verdi. 80 yaşımda isə mənə ölkə başçısı İlham Əliyevin imzası ilə Prezidentin fəxri diplomu təqdim olundu”. Ancaq bəstəkar vaxtilə tez-tez qonağı olduğu televiziya tələfindən unudulmasından gileylənirdi: “Gileyim odur ki, indi heç yerdə mənim adımla çəkirlər. Əvvəllər “Ekran-efir” qəzeti mənim ad günümü təbrik edirdi. Daha onların da yadından çıxmışam. Nə televiziya, nə də radioda mənim adımla yada salan var. Heç kimin yadına düşmürəm. Ona görə fikirləşmişəm ki, peşəkarlığa fikir verən yoxdur”.

Azər Rzayevin yaradıcılığı Azərbaycan musiqi tarixində ayrıca səhifədir. 85 yaşında dünyasını dəyişən bəstəkarın: “Bəli, şərəfli ömür yaşamışam. Azərbaycan musiqisinin inkişafı üçün çox işlər görmüşəm”- deməyə haqqı vardı. Bu haqla da haqq dünyasına qovuşdu...

Allah rəhmət eləsin!

Təranə Məhərrəmov